

Uppt. av Hjalmar Nilsson

Anmärkingar:

efter Herr Lars Holmberg
och hans hustru i Maglarp
80 år gamla

Fulfirandet?

I Maglarp socken i Skydds härad för 30-40 år sedan.

1 Före jul skulle dessa arbeten vara fullfärdiga, nämligen: släkt, bak, brygd, ~~tråk~~, skuras och fejjas. Man fick inte spinna och inte väva under julen.

2 Angående juldagens väderlek så skulle januari månad bli likadan. Februari skulle bli likt annandag jul, Mars lika med 3 dag jul

o. s. v.

10 sid.

3 De bakte så de skulle stå sig till påska, för att brödet skulle hålla torkades det i ugn och kallades karring. De skulle brygga julöl. De slaktade så de stod sig ett år. Talgen skulle smältas först och stås i en tunna, sen doppades vecken i den smälta talgen till dess den fick den önskade tjockleken, för att talgen skulle hålla sig varm, var där sand runtomkring tunnan. All rengöring skulle vara undanstökat innan julafton, och allt skulle vara tillrätta, så intet arbete skulle utföras juldagen. Alla gårdens folk skulle delta i badningen. Vid solnedgången julafton skulle allt arbete vara slut.

4 Pyttare, dragoner och soldater skulle hava lön i form av matvaror till jul. Till påsk fick de de bröd och fläsk, Det kallades julmat och påskamat. Fattigt folk brukade gå omkring med en stor tvärsäck över axeln och gå från gård till till gård, de fick två skivor bröd med ett stort stycke fläsk emellan.

Först om morgonen så skulle de upp och skära
hackelse kl 2, så att det skulle stå sig hela julen
över. Alla förberedelser skulle vara gjorda när
tolen gick ned på julaftonen: gård och loge skulle
vara fejade, hästar och kor vattnade. Alla dörrar
och fönster skulle vara stängda för att ej kroll
och vättar skulle komma in och skada djuren.
När allt var färdigt ^{brättade} man sig och tog på helgdags-
kläderna. Drängarna gingo till kyrkan för
att vara med om julringningen och kimmandet.
De gamla stodo utanför och lyssnade till ring-
ningen. Julhelgen ansågs sluta när det var knut

Doppardagen, lades långhalm på golvet omkring
en där plasserad gryta, omkring denna gryta togs
plats och man doppade bröd i grytan vari fanns
spadet av det fläsk man kört till julen.

För en 40 årsedan började man använda julgranen.
Ljusen som de själv stöpte hade tre armar på, som
skulle användas trettonafton.

Julljusen användades, dels ensamma, dels tre-grenade, dels präser att lysa på bordet. Ljusen på julbordet skulle tändas förr än andra ljus och stäckas sist. De fingo ej tagas bort från bordet eller användes att lysa med under bordet emedan eldsvå eller annan olycka då kunde hända gården.

Stugans väggar skulle smyckas med granris och s.k. julbrev uppspikades, banader upphängdes.

Man brukade sätta granris och maja på golvet. Träden skulle sättas utanför förstugan så skuldär majas med grönt. Detta skulle ske på julafton när allt arbete var undanstökat, så skulle husbonden göra det. De kallades för julgranar.

4 Kornkärve kallas för julkärve.

Askan från julaftonens brasa, skulle sällas över kornas hals och rygg, för att freda dem för sjukdom. Innandag jul skulle gässen hava

havre i ett säll vari skulle ligga en ullsax och en gnidsten. Flästarna skulle hava salt annandag jul på morgonen.

Mitt på ^{bordet} låg en stor hög brödkakor, och kavringar voro uppstaplade runtomkring. Detta brödförråd skulle räcka för alla helgdagarna. Bägare, kannor och stopp skulle vara fyllda med öl. Husbonden och hans hustru satte sig vid övre bordsändan, drängarna vid långsidan närmast väggen, pigor och barn vid den motsatta sidan. Efter måltiden togos fat och tallrikar bort, bordukens kantar vekos upp så att de täckte brödhögen, som skulle ligga kvar för att visa vad huset förmådde.

Julafton var matsedeln: bröd med smör, ost och soppa, fisk och soppa eller gröt, samt stek och kakor. Juldagen skulle folket ha kavring och ost innan de gingo i stallet, sylta och rödbetor efter julottan samt soppa till middag. Annandag jul på morgonen blockkorv och långkål, till middag stek och

gröt. Nyårsafton och Trelleonafton fick man i regel fisk och gröt samt kakor.

19 Bandhunden skulle ha va gröt julafton.

20 Julgröten kokades av mjölk och risgryn. En mandel lades i gröten och den, som fick den skulle under det kommande året bliva gift. Ett fat gröt sattes på logen åt tomtens, för att han skulle förstå att man önskade honom kvar på gården även kommande år. Grötkrim. Denna gröt är god som gull. För den, som har kokt den har varit full. Full utav kärlek och tro. Därför är gröten så ga.

1 Till jidhögen skulle en kavring, ett stycke slavsylta, stek, korv och ost samt några våfflor och godran

Julafton spelades kort om äpplen och nötter.

Uppsala flyttat till Högskolans byggnad
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 3930
Uppsala 15 Belmar & Milton
Efter Lars Olofsson och hans
hustru 80 år gamla 7

17 Nyårsdagen är det en gammal sed att allt, som denna dagen händer någon, det händer hela påföljande året. Nyårsnytt har, sedan uråldriga tider åtagit sig allmogens uppmärksamhet. På många dagar detsamma döljas under molnen, så många dagar skall och säden ligga i jorden innan den uppkommer. Om aftonsjärnan (Venus) går före betecknar det god årsväxt; men går nytt före och stjärnan efter, betecknar det dyrtid.

33 Trettondeafton brukade man gå omkring med stjärnan en fingest, som liknade ett överdrag av skinn, och inne i denna cylinder sutto ljusen. När stjärnmannen kom till gården, sjöng han en visa, under tiden snurrade han stjärnan, som hängde i ett snöre runt.

4 Julafton brukade man klä ut sig till julspöken fruntimmer klädde ut sig i manskläder och manfolk i fruntimmerskläder. Därjämte svärtade man sig i ansiktet och utrusta sig med skägg.

pucklar på ryggen och dylikt.

Annan dag jul stego drängarna mycket tidigt upp och gingo till någon någon granna, som ej var lika morgonky, skaffade sig tillträde till stall och fähus, ryktade, sejade och strödde sand på golvet. Blev de överraskade av gårdens ^(folke) var det deras tur att bjuda på brännvin. Motsatsen förekom även då drängarna gingo till någon, som var illa såld, då kastades hela gödselhögen in i stall och fähus, hästarnas bundos i kornas bås och härtom, redskapen stängdes under kreaturen, och att all uppstänkbar vrede tillställdes. Komna drängarna upp under tiden blev det vanligen slagsmål eller nedergällning en följande jul.

Det var mycket brukligt att gå med grisfoten nyårsafton vilket tillgick på följande sätt: en person kom och inkastade en svinfot på bordet, med letsamma, som han hade inkastat den avlägsnade han sig springande därifrån, uppkanns han av

de innevarande fick han följa med med in och för vart ben, som fanns i svinfoten, som han inte kunde svälja, skulle han ha en sup. Man brukade gå med fågeln julafton och med kosvansen tretonafton.

7 Knutsdagen på middagen slogs med ris på husknutarna för att höra julen ut. Knutsdagen hade de bal, knutbal.

8 Under julen brukade man på denna ort leka bland annat följande lekar: "Lho Blackä" detta lillgick på följande sätt, över två stolar lades en rund stake, på denna stake satte sig en person med benen i kors över staken och stödde sig på en annan stake, med denna stake skulle han försöka peta ned fyra stycken brädlappor, som lägo två på vardera staken på samma gång, som han balanserade med och stödde sig på staken. "Peka Pans öga." lillgick så, att två personer ställde sig framför varandra med en stake mellan benen med denna stake skulle

den som stod försöka släcka lyuset, som stod
i en sandhög, den som stod framför skulle för-
söka förhindra honom. Båda höllo nämligen i sam-
ma stake. Dessutom lektes: "Blindbock låna eld, göm-
ma ringen" m. fl. andra lekar.